

Rapport van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten

1. Samenstelling en besluiten generale synode 2016

1.1. Samenstelling

- 5 Uw vergadering benoemde in 2016 de volgende deputaten:
 drs. R. Bikker, Aalten, voorzitter; M.N. den Harder, Soest; mr. M. Morren, Zwolle; ds. M.
 Oppenhuizen, Zwolle en drs. A.J. van der Wekken, Leerdam

1.2. Besluiten synode 2016

- 10 De synode van 2016 besloot betreffende het deputaatschap:
 Deputaten op te dragen in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of
 het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht over tijdelijk werk voor losgemaakte
 predikanten aan de generale synode 2007 (Acta, blz. 367) in de huidige situatie nog
 15 voldoet, zo nodig wijzigingen aan te brengen, en daarover op de volgende generale synode
 te rapporteren om langs deze weg alsnog de mogelijkheid te openen voor tijdelijk werk
 voor predikanten die vallen in het werkingsgebied van deputaten.

1.3 Werkmethode

- 20 Deputaten hebben in de afgelopen periode viermaal vergaderd. Daarnaast is er indien
 nodig onderling e-mail contact geweest m.b.t. uitvoeringsdetails. Ook is er regelmatig
 contact geweest met broeders die onder de uitvoeringsregels vallen.

1.4. Begeleiding

- 25 Voor de begeleiding van de (gewezen) predikanten naar ander (ambts)werk hebben
 deputaten in principe de hulp beschikbaar van een professioneel bureau, waarmee een
 contract is afgesloten (Thatcher & Aalderink, Amersfoort; sinds 2002).

1.5. Adviezen

- 30 Ten slotte hebben deputaten, naast de voorkomende werkzaamheden (gevraagd en
 ongevraagd) adviezen gegeven aan classes en gemeentes inzake de financiële regelingen
 met betrokken predikanten.

2. Uitvoering van de regeling

- 35 *2.1.* De zakelijke aspecten van de regeling leveren weinig problemen op. De regeling is
 duidelijk en de afstemming met classes en kerkenraden over financiën,
 verantwoordelijkheid voor de uitkering en totale looptijd is in dit opzicht probleemloos. Bij
 de vaststelling van de hoogte van de uitkeringen houden deputaten zich gedurende de
 intersynodale periode aan de voorschriften van deputaten financiële zaken.

- 40 *2.2.* Deputaten constateren in het algemeen dat bij de begeleiding van predikanten naar
 ander werk er knelpunten aanwezig zijn die zich steeds in meerdere of mindere mate doen
 gevoelen (zie 3.2).

2.3 Contacten met predikanten en kerkenraden

- 45 Over de persoonlijke contacten met predikanten berichten deputaten uw vergadering in een
 comitérapport.

3. Overige werkzaamheden

3.1. Wijziging in de uitvoeringsregeling

- 50

In de Acta van de GS 2016, blz. 311 staan de voorstellen tot wijziging in de uitvoeringsregeling van DVAP. Daar staat als laatste regel bij de wijziging van Artikel 4 lid 1: ‘bij een leeftijd van 55 tot en met 64 jaar 36 maanden’. In het door ons ingediende rapport stond echter de regel ‘bij een leeftijd van 55 tot de em. ger. leeftijd 36 maanden’.

5 Hoe de foutieve regel in de uiteindelijke voorstellen die door de generale synode aangenomen zijn terecht is gekomen is niet bekend maar het genomen besluit is niet conform de intentie van deputaten. Hierover is contact geweest met ds. H.J.Th. Velema van deputaten kerkorde en kerkrecht. Deze heeft onze oorspronkelijke versie in de kerkorde verwerkt maar omdat dit niet conform het besluit van de GS 2016 was leek het
10 ons goed dit hier te melden.

3.2. Tijdelijk werk

Met betrekking tot de opdracht genoemd onder 1.2 bieden deputaten u het rapport uit bijlage 1 aan.

15

3.3 Archief

Het archief van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging over de periode 2007 - 2010 is op 25 januari 2018 overgedragen aan de Archiefbewaarpplaats in het Stadsarchief Rotterdam.

3.4. Benoeming deputaten.

20 Ons voorstel is deputaten opnieuw te benoemen.

4. Voorstellen

Deputaten stellen u voor:

- 25 – Het voorstel met betrekking tot de wijziging in de uitvoeringsregeling van deputaten over te nemen (conform par. 3.1 uit het rapport van deputaten).
– De mogelijkheid te bieden om predikanten die onder de verantwoording van deputaten vallen tijdelijk in een gemeente te laten werken door middel van het geven van een ‘Overeenkomst van opdracht’ (conform bijlage 1 uit het rapport van deputaten).

30

5. Ten slotte

Deputaten zijn dankbaar dat zij dit stukje kerkelijk werk in Gods Koninkrijk, in opdracht van de kerken, mochten verrichten; vaak is er sprake van tere situaties, waarin zij dienstbaar konden zijn.

35 De Heere zegene uw vergadering.

Namens deputaten,

ds. R. Bikker, voorzitter

40 M.N. den Harder, secretaris

Bijlage: Tijdelijk werk voor losgemaakte of gerepatrieerde predikanten
N.a.v. besluit 3 generale synode 2016

1 De opdracht

5 De generale synode van 2016 gaf deputaten de opdracht in overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht te onderzoeken of het rapport deputaten kerkorde en kerkrecht over tijdelijk werk voor losgemaakte predikanten aan de generale synode 2007 (Acta, blz. 367) in de huidige situatie nog voldoet, zo nodig daarin wijzigingen aan te brengen, en daarover op de volgende generale synode te rapporteren om langs deze weg alsnog de mogelijkheid te
 10 openen voor tijdelijk werk voor predikanten die vallen in het werkingsgebied van deputaten.

2 Schets van de situatie

15 Deputaten hebben de opdracht met dankbaarheid aanvaard daar zij vanuit de praktijk van de begeleiding van losgemaakte of gerepatrieerde predikanten tijdelijk werk als een goed instrument zien tot begeleiding van die broeders naar een passend beroep. Bij de uitvoering van de opdracht zijn deputaten als volgt te werk gegaan. Deputaten hebben het bedoelde rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht aan de generale synode 2007 in overleg met deze laatsten eerst bestudeerd. Vervolgens is het bedoelde rapport door deputaten getoetst
 20 aan de dagelijkse praktijk van de begeleiding van losgemaakte predikanten en aan relevante ontwikkelingen die zich sinds 2007 hebben voorgedaan. Deputaten hebben daarop het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht aangepast en aangevuld tot een nieuw concept rapport 'Tijdelijk werk voor losgemaakte predikanten 2019'. Dit concept is voorgelegd aan deputaten kerkorde en kerkrecht. In gezamenlijk overleg is dit concept
 25 vervolgens definitief gemaakt tot het nieuwe rapport dat nu voor u ligt en aan de Generale Synode 2019 is aangeboden.

De generale synode 2004 gaf deputaten kerkorde en kerkrecht destijds de opdracht
 30 'onderzoek te doen naar de mogelijkheid, dat losgemaakte predikanten voor een bepaalde periode aan een gemeente verbonden worden'.

In het rapport stond:

*'Sinds de jaren '90 van de vorige eeuw hebben de kerken gedurig zorg over een aantal broeders die als losgemaakt predikant (en dus beroepbaar) te boek staan. In de praktijk
 35 van het kerkelijk leven blijkt dat zij slechts met grote moeite aan het werk komen, en dat een beroep vaak heel lang op zich laat wachten (zo lang zelfs, dat de vraag rijst of het nog zal gebeuren). De oorzaak daarvan laat zich niet moeilijk raden: tot losmaking wordt besloten wanneer om de een of andere reden de predikant niet meer met vrucht in de gemeente kan arbeiden. Soms is dat vanwege de financiële consequenties die het
 40 onderhouden van een predikant (en zijn gezin) met zich meebrengt (de gemeente wordt te klein), soms zijn ook minder goede verhoudingen de oorzaak van het uit elkaar gaan van predikant en gemeente.*

*In onze kerken - die nu eenmaal klein zijn, vergeleken met andere kerkgenootschappen -
 45 blijven de redenen van losmaking van een dienaar meestal niet verborgen. Alhoewel er 'onder gesloten couvert' aan de kerkenraden mededeling van wordt gedaan, sijpelt er toch wel zoveel door dat de kerken geen beroep meer doen op de broeders, al of niet terecht. Dit bemoeilijkt het betrokken worden in het beroepingswerk: letterlijk kan men horen dat men bang is 'dat men er tot zijn emeritaat mee zit'. Deze woorden geven wellicht geen blijk
 50 van een hoge geestelijke instelling, anderzijds wordt wel de kerkelijke realiteit zichtbaar*

gemaakt. In het verleden kwam het relatief vaak voor dat broeders met wat minder gaven, of broeders die een ‘ongeluk’ in hun gemeente hadden veroorzaakt, of broeders waarbij de goede verhoudingen op het spel kwamen te staan, weer een beroep ontvingen; soms konden men het verleden achter zich laten, soms lagen de moeiten die men had ondervonden ook in eigen karakter en/of optreden, maar de relatief korte duur van de verbintenis tussen dienaar en gemeente was oorzaak dat het van beide kanten ‘draaglijk’ bleef, en dat de arbeid ook nog wel vrucht droeg. De wijde vertakte communicatie vandaag de dag tussen de leden van onze gemeenten onderling, de snelheid waarmee allerlei berichten de ronde doen (en soms daarmee ook van gewicht en inhoud veranderen ...) verhinderen een onbevangen nieuw begin.’

Bovenstaande beschrijving is anno 2019 nog steeds actueel, waarbij de communicatie tussen de leden van de gemeenten en de snelheid daarvan door het gebruik van social media alleen maar zijn toegenomen. Deputaten werden en worden er nog steeds mee geconfronteerd dat er binnen de kerken een forse ‘huiver’ bestaat om predikanten die binnen het toepassingsgebied van DVAP vallen (losgemaakt, gerepatrieerd e.a.) een nieuwe kans te geven. Dat is des te meer jammer omdat het aantal werkzame predikanten in ons kerkverband aanvulling behoeft. Deze predikanten, mogen wel ‘de gaten in het preekrooster vullen, maar komen niet in aanmerking voor een beroep’ (citaat van één van hen). Anderen, die niet ‘besmet’ zijn, gaan voor. Het moge duidelijk zijn dat het moeilijk voor de betreffende predikanten is om dat geestelijk te verwerken.

Uit het eerdere rapport:

3 Begeleiding van losgemaakte predikanten

De begeleiding door deputaten is er sinds 2001 op gericht dat er uitzicht komt op een passend beroep als bedoeld in art. 4 of 6 K.O.; ook kan gezocht worden naar andere passende arbeid. Daarbij kan o.a. gebruik gemaakt worden van de mogelijkheid tot omscholing, en bij dit alles kunnen deskundigen te hulp geroepen worden (art. 16.1-4 uitvoeringsregeling deputaten). De kerken stellen voor dit traject financiële middelen beschikbaar. Het spreekt voor zichzelf dat in het algemeen eerst uitgezien wordt naar werk dat zo dicht mogelijk ligt bij het werk dat men verricht heeft en waarvoor men een (in dit geval theologische) opleiding heeft genoten. Maar dat uitzicht wordt nu juist geblokkeerd door de factoren die onder het vorige kopje genoemd zijn: de kerken blijken maar moeilijk bereid om een beroep uit te brengen, want hoe lang zal men aan elkaar verbonden zijn? En wie geeft de garantie – of in ieder geval een redelijke zekerheid – dat het nu goed zal gaan? Zo dreigt een vicieuze cirkel: de betrokken predikant wil graag opnieuw beginnen (en van zijn evt. fouten leren), de gemeenten kijken naar die fouten en beroepen liever een niet losgemaakte predikant. En hoe langer die situatie duurt, hoe minder uitzicht er is op een beroep.

4 Een tijdelijke verbintenis

De vraag dient nu onder ogen te worden gezien of de kerken deze broeders en zichzelf nog een speciale handreiking kunnen doen, n.l. door opening te geven voor een tijdelijke verbintenis aan een gemeente. De vraag dient afgezet te worden tegen het besluit van de generale synode: wanneer een losgemaakte predikant binnen drie jaar geen beroep uit de kerken heeft ontvangen, dient zijn classis stappen te ondernemen zijn status als predikant te beëindigen. In dat licht verdient de mogelijkheid tot een tijdelijke verbintenis positieve aandacht:

– de betrokken predikant krijgt de kans te laten zien dat hij nog wel degelijk in staat is een gemeente met vrucht te dienen;

- *de betrokken kerkenraad zal sneller tot een dergelijke verbintenis besluiten, omdat de periode daarvan te overzien is;*
- de kerken bieden de mogelijkheid predikanten langer te bewaren voor het ambt waartoe zij zijn toegelaten en waartoe zij zijn geroepen.

5 *Deputaten en deputaten kerkorde en kerkrecht zien een tijdelijke verbintenis als een concrete invulling van de begeleiding die de kerken aan zowel losgemaakte als gerepatrieerde predikanten bieden, opdat er uitzicht komt op een passend beroep naar art. 4 of 6 K.O. Daarbij zien zij het ook als bemoediging voor welwillende, maar huiverende kerkenraden.*

10

Een tijdelijke verbintenis van een predikant met een gemeente is als zodanig niet geregeld in de kerkorde. Een tijdelijke diensttijd doet zich binnen onze kerkorde echter wel voor. De ouderlingen en de diakenen verkrijgen namelijk het ambt voor een bepaalde periode. Deze diensten staan weliswaar in een andere relatie tot de gemeenten dan die van een predikant, niettemin is de notie van tijdelijke verbondenheid met een gemeente ook al verweven met de dienst van een predikant. Deze is immers na verloop van tijd beroepbaar. Ook de 'gelijkheid' van de ambten pleit voor een vergelijking met de tijdelijke dienst van ouderlingen en diakenen.

15

20

De kerkorde kent de verbintenis tussen kerkelijke werkers of evangelist en een gemeente op grond van een arbeidsovereenkomst. Deze kan tijdelijk zijn. Ook kennen wij het verschijnsel bij emeritipredikanten die op basis van een tijdelijk verbintenis werken voor een gemeente.

25

Daarbij zien deputaten ontwikkelingen binnen onze kerken waarbij de positie van predikanten niet geheel meer overeenkomt met de uitgangspunten waar de kerkorde vanuit gaat. Zo worden er deeltijd verbintenissen tussen predikanten en gemeenten aangegaan al dan niet met financiering. Ook komt het al langer voor dat meer gemeenten gezamenlijk een predikant beroepen.

30

Al deze verbintenissen worden in geloof aangegaan en dragen vrucht binnen de kerken. Deputaten menen dat dit ook mogelijk is voor een tijdelijke verbintenis tussen een losgemaakte of gerepatrieerde predikant en een gemeente.

5 Kerkelijke kaders

35

De vraag dient wel gesteld te worden op welke wijze een dergelijke verbintenis kerkelijk ingebed dient te worden. Deputaten en deputaten kerkorde en kerkrecht merken op dat het aangaan van een tijdelijke verbintenis op basis van een arbeidsovereenkomst onduidelijkheden kan veroorzaken over de bestaande rechtspositie van predikanten. Gelet op de positie van het kerkrecht is een tijdelijke verbintenis op basis van een arbeidsovereenkomst tussen een losgemaakte predikant en een gemeente niet wenselijk. Deputaten menen dat een overeenkomst van opdracht daartoe beter dient. Dit voorkomt dat de schijn zou worden gewekt dat er sprake is van een gezagsverhouding tussen de losgemaakte of gerepatrieerde predikant en de gemeente. Dit standpunt is mede gebaseerd op het advies van de Adviescommissie Rechtspositie Predikanten van de PKN. Daartoe de volgende opmerkingen:

45

1. *een tijdelijke verbintenis tussen kerkenraad en predikant dient geregeld te worden door middel van een overeenkomst van opdracht;*
2. *inhoudelijk zal deze opdracht dus sporen met datgene dat in een normale beroepsbrief bepaald wordt en voert de predikant werkzaamheden uit die overeenkomen met die van een beroepen predikant. De verbintenis vindt echter niet plaats via een officieel beroep.*

50

In het laatste geval zou er immers weer sprake moeten zijn van een officiële losmaking na afloop van de overeengekomen periode;

3. *de verbintenis schept zowel voor de betrokken kerkenraad als voor de betrokken predikant dezelfde verplichtingen als bij een verbintenis via de normale beroepings-procedure: hij is aanspreekbaar binnen kerkordelijke kaders als een wettig beroepen predikant (bijv. wanneer er sprake is van toepassing van art. 79 en 80 K.O.);*
4. *in dat laatste geval dient echter de classis die hem heeft losgemaakt het onderzoek naar het beroep op genoemde artikelen en de besluitvorming ter hand te nemen; dit is enerzijds ongebruikelijk, maar anderzijds geen novum (vergelijk de positie van onze hoogleraren of van predikanten naar art. 6 K.O.);*
5. *de verbintenis wordt aangegaan met de intentie tot re-integratie van de betreffende predikant en te werken aan het herstel van vertrouwen. Oftewel met het oog de predikant te beroepen tijdens of bij einde van de duur van de overeenkomst van opdracht, tenzij mocht blijken dat de samenwerking geestelijk geen vrucht draagt;*
6. *de periode van de verbintenis dient maximaal drie jaar te duren; dat moet voldoende tijdsruimte bieden om – na een inwerkperiode - met vrucht te kunnen werken (vgl. art. 5 sub 5 K.O.). Daarna heeft de kerkenraad de verplichting om op dat moment een getuigenis van de predikant te geven, waarin inzicht wordt gegeven in de wijze waarop hij zijn werk heeft gedaan. De predikant kan dit getuigenis dan ter inzage geven aan een kerkenraad die met hem in contact treedt i.v.m. het beroepingswerk. Uiteraard kan in goed wederzijds overleg ook besloten worden om de gemeente voor te stellen dat de verbintenis wordt omgezet in een beroep naar art. 4 K.O.;*
7. *de predikant heeft het recht om, wanneer hij tijdens de periode van zijn tijdelijke verbintenis een beroep naar art. 4 of 6 K.O. zou ontvangen, dit te overwegen en aan te nemen;*
8. *gedurende de periode van de verbintenis zal de classis geen besluitvorming nemen over de status van het predikantschap (zie besluiten synode 2004) en de duur van die periode zal ook bij de beoordeling van deze status geldende termijn van drie jaar worden opgeteld;*
9. *een tijdelijke verbintenis heeft geen schorsende werking ten aanzien van het recht op uitkering op grond van de regeling DVAP en verlengt de totale maximale uitkeringsduur op grond van de regeling DVAP niet;*
10. *in de kerkorde zal een model van de overeenkomst van opdracht worden opgenomen die een kerkenraad voor deze tijdelijke verbintenis kunnen gebruiken;*
11. *mocht na afloop van de overeenkomst tot opdracht de predikant niet zijn beroepen, dan blijft de begeleiding zoals bedoeld in de regeling DVAP van toepassing.*

Bijlage: De rechtspositie van de predikant voor gewone werkzaamheden in de protestantse kerk in Nederland

Advies aan het moderamen van de generale synode van de Protestantse Kerken in Nederland van de Adviescommissie Rechtspositie Predikanten, augustus 2015.

U vindt dit document via deze link:

<https://www.protestantsekerk.nl/data/import/712d3ec810332d4a2ba2330b008e3aba.pdf>